

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024-2029

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
1.1. Cel opracowania dokumentu	3
1.2. Podstawa prawna.....	3
1.3. Metodologia opracowania dokumentu	4
I. Część diagnostyczna.....	6
2. Analiza wyników diagnozy	6
2.1. Przemoc domowa na tle pozostałych problemów społecznych gminy	6
2.2. Diagnoza zjawiska przemocy domowej	11
2.3. Lokalny system wsparcia	22
II. Część strategiczno-operacyjna	26
3. Analiza strategiczna.....	26
4. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja „Programu”	30

1. Wprowadzenie

1.1. Cel opracowania dokumentu

Celem opracowania „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024-2029” (dalej: „Programu”) jest przeprowadzenie diagnozy wraz z określeniem priorytetów i działań lokalnego systemu wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. „Program” powstał w oparciu o materiał źródłowy, zebrany podczas Analizy danych zastanych (desk research) oraz badań ilościowych i jakościowych. „Program” został przygotowany w perspektywie czasowej do roku 2029 i obejmuje szeroko rozumiane zagadnienia, związane z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy domowej w Kobyłce. Opracowanie zawiera część diagnostyczną, w której zamieszczona została syntetyczna analiza sytuacji społecznej Kobyłki, ze szczególnym uwzględnieniem ww. obszaru. W drugiej, strategiczno-operacyjnej części dokumentu zamieszczone zostało zestawienie celów wraz z przyporządkowanymi do nich działaniami, skupionymi wokół czterech następujących obszarów oddziaływania: edukacji i profilaktyki, działań skierowanych do osób doznających, a także stosujących przemoc, jak również wzmocnienia systemu wsparcia¹. W „Programie” zamieszczone zostały również ogólne założenia dotyczące monitoringu i ewaluacji.

1.2. Podstawa prawna

Do opracowania niniejszego dokumentu mają zastosowanie następujące regulacje prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz. 483 ze zm.),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Postępowania Karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.),

¹ Strategiczno-operacyjna część dokumentu nawiązuje do struktury „Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030”.

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2809),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1426 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2023r., poz. 1939),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 571),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r., poz. 1870).

„Program” został opracowany w powiązaniu ze „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Kobylka na lata 2021-2026”, a także „Gminnym Programem Wspierania Rodziny w Mieście Kobylka na lata 2024-2026” oraz „Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2018-2023”, a także „Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030”.

1.3. Metodologia opracowania dokumentu

„Program” został przygotowany na podstawie kilkuetapowych, wzajemnie powiązanych i rozłożonych w czasie działań. Prace nad diagnostyczną częścią dokumentu zostały zrealizowane w formie **cyklu badawczego**, polegającego na zastosowaniu **różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych**, zgodnie z zasadą **triangulacji**

metodologicznej. Techniki ilościowe pozwoliły na uzyskanie „twardych” danych opisujących sytuację w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej za pomocą liczb, procentów i wskaźników. Z kolei badania jakościowe zostały przeprowadzone przy użyciu „miękkich”, „rozumiejących” metod. Zrealizowany cykl badawczy składał się z następujących elementów: analizy danych zastanych oraz badania ilościowego i jakościowego.

Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych (desk research) jest metodą, która została zastosowana w początkowej fazie badania i posłużyła m.in. integracji oraz syntezie dostępnych informacji, związanych z przedmiotem badań. W tym celu skorzystano z dostępnych źródeł informacji: danych statystycznych, dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i innych podobnych opracowań. Tę część analizy należy potraktować jako etap przygotowawczy, który dostarczył tzw. tła badawczego, przyczyniając się do skonstruowania optymalnych narzędzi badawczych.

Badanie ilościowe

Pomiar został zrealizowany z wykorzystaniem połączonych technik CAWI (Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy)² na próbie N=113 osób (mieszkańców Kobylki). Badanie ilościowe zostało zrealizowane w okresie od października do grudnia 2023 roku. Celem tej części badania było pozyskanie opinii na temat lokalnych potrzeb, zjawisk społecznych i kierunków rozwoju, a także działań, które powinny zostać zrealizowane w okresie najbliższych kilku lat.

Badanie jakościowe

Uzupełnieniem powyższych informacji była seria 6 Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych (IDI) z przedstawicielami miejscowych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Badanie jakościowe zostało zrealizowane w trybie on-line i posłużyło

² Elektroniczna wersja kwestionariusza została umieszczona na serwerze (platformie) wykonawcy i była dostępna w formie linku. Zaproszenie do udziału w badaniu zostało udostępnione na stronie internetowej miasta oraz w oficjalnych mediach społecznościowych.

pogłębieniu informacji z wcześniejszych pomiarów ilościowych. Spotkania zostały przeprowadzone według opracowanego wcześniej scenariusza, czasami zawierającego także dosłowną treść pytań, a ich przebieg został zarejestrowany (dźwięk). Ponadto przeprowadzone zostały 2 warsztaty grupowe z lokalnymi liderami i profesjonalistami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej (w formie spotkań bezpośrednich).

I. Część diagnostyczna

2. Analiza wyników diagnozy

2.1. Przemoc domowa na tle pozostałych problemów społecznych gminy

Ilustracja 1. Mapka miasta z podziałem na osiedla³

Kobyłka jest miastem położonym w województwie mazowieckim, w granicach powiatu wołomińskiego. Miasto graniczy z następującymi jednostkami samorządu

³ „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Kobyłka. LUDZIE – PRZESTRZEŃ - DZIAŁANIE”, Załącznik do uchwały Nr XLIII/404/18 Rady Miasta Kobyłka z dnia 31 stycznia 2018 r.

terytorialnego: miastem i gminą Wołomin, miastem Zielonka, miastem Marki oraz gminą Radzymin. Kobyłka jest położona w stołecznym obszarze metropolitalnym, o 17 kilometrów od Warszawy. Powierzchnia miasta wynosi ok. 20 km kw. W Kobyłce można wyodrębnić następujące osiedla o umownie przyjętych nazwach: Antolek, Grabicz, Jędrzejek, Kobyłak, Kolonia Chór, Maciołki, Mareta, Nadarzyn, Piotrówek, Sosnówka, Stefanówka, Turów, Zalasek i Źródnik.

Tabela 2. Stan ludności w Kobyłce na tle sąsiednich miast, powiatu, województwa i kraju⁴

	2018	2019	2020	2021	2022
POLSKA	38 411 148	38 382 576	38 088 564	37 907 704	37 766 327
MAZOWIECKIE	5 403 412	5 423 168	5 517 616	5 512 794	5 510 612
Powiat wołomiński	245 357	249 299	267 541	270 560	273 411
Kobyłka	23 706	24 414	26 933	27 580	27 998
Marki	33 914	35 461	41 905	43 164	44 387
Zielonka	17 589	17 560	18 204	18 179	18 137
Wołomin	51 909	51 884	51 640	51 396	51 158
Wołomin - miasto	37 138	37 056	36 419	36 063	35 821
Wołomin - obszar wiejski	14 771	14 828	15 221	15 333	15 337

W populacji mieszkańców Kobyłki przeważają kobiety, których udział wynosi prawie 52 proc. Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców miasta systematycznie się zwiększa. Powyższe zjawisko jest zgodne z trendem dla okolicznych jednostek samorządu terytorialnego, powiatu wołomińskiego, a także regionu, natomiast na poziomie ogólnokrajowym tendencja jest odwrotna. Warto zaznaczyć, że Kobyłka jest miastem sąsiadującym z Warszawą, które przyciąga dużą liczbę nowych mieszkańców, przede wszystkim ze względu na relatywnie niskie ceny działek i nieruchomości. Z dużym prawdopodobieństwem to zjawisko utrzyma się w dłuższej perspektywie - według prognoz długoterminowych populacja powiatu wołomińskiego w roku 2030 ma wynosić 277 119 osób, natomiast do roku 2050 liczba mieszkańców powiatu zwiększy się do 320 902 osób.

Oprócz wzrostu liczebności populacji najbardziej istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2022 roku niemal 25 proc. mieszkańców Kobyłki stanowiły osoby w wieku

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

przedprodukcyjnym, niespełna 60 proc. – osoby w wieku produkcyjnym, natomiast ponad 15 proc. – osoby w wieku poprodukcyjnym. Ponadto w dłuższej perspektywie widać, że lokalna społeczność ulega starzeniu, tzn. sukcesywnie zwiększa się udział seniorów w populacji. Dodajmy, że podobne trendy są obserwowane w skali ogólnopolskiej i regionalnej (w tym we wszystkich sąsiednich jednostkach samorządu terytorialnego, ujętych w analizie porównawczej), ponadto – według wszelkich dostępnych prognoz – mają one charakter trwały i będą kontynuowane w dłuższej perspektywie czasowej. Oznacza to, że w tym aspekcie zjawiska demograficzne w mieście nie odbiegają od tendencji ogólnych, zatem trudno doszukać się tutaj jakichś elementów lokalnej specyfiki.

Poniżej najważniejsze informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie w kontekście pozostałych problemów społecznych w gminie. Wysokość zrealizowanych wydatków na zadania z obszaru pomocy społecznej i wsparcia rodziny wyniosła 38 921 133 zł w roku 2022, przy czym wartość ta spadła o przeszło 24 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Aktualny poziom wydatków wiąże się z kontynuacją w 2022 r. działań związanych ze wsparciem materialnym mieszkańców⁵.

W 2022 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej w Kobyłce należały: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność, ważną przyczyną jest również bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. W przypadku dwóch rodzin **powodem przyznania pomocy materialnej lub rzeczowej było występowanie przemocy domowej**. Szczegółowe zestawienie danych wraz z komentarzem zostało zamieszczone w poniższej tabeli.

⁵ Raport o stanie Miasta Kobyłka w 2022 roku, Urząd Miasta Kobyłka, Kobyłka, 2023

Tabela 3. Powody przyznania pomocy społecznej w roku 2022⁶

Najczęściej występującymi powodami korzystania z pomocy społecznej w Kobylce w 2022 r. były **długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność**. Należy przy tym zaznaczyć, że rodzina mogła korzystać z pomocy z powodu różnych przesłanek jednocześnie (ta sama rodzina mogła być ujęta w tabeli przy kilku pozycjach). Aby uzyskać pomoc ze strony OPS rodzina lub osoba ubiegająca się o pomoc musi spełnić co najmniej dwie przesłanki tj. po pierwsze dochód osoby lub rodziny nie może przekroczyć kryterium ustawowego, po drugie musi wystąpić co najmniej jedna przesłanka, o której mowa w ustawie o pomocy społecznej.

Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera osoby, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Dla porównania warto dodać, że powody korzystania z pomocy społecznej były podobne do występujących rok wcześniej, choć **zauważalny jest spadek rodzin potrzebujących wsparcia** w 2022 r.

W 2022 r. świadczeniami pieniężnymi objęto 321 rodzin, a niepieniężnymi 180 rodzin. Pracę socjalną świadczone wobec 383 rodzin.

Powód	Liczba rodzin
Długotrwała lub ciężka choroba	255
Ubóstwo	154
Niepełnosprawność	135
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	74
Bezrobocie	81
Potrzeba ochrony macierzyństwa	30
Alkoholizm	12
Bezdomność	3
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	3
Narkomania	2
Zdarzenia losowe	2
Przemoc w rodzinie	2
Sieroctwo	1
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1
Sytuacja kryzysowa	1

W roku 2022 do Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęły 31 formularze Niebieskiej Karty A: 24 kart sporządzonych przez funkcjonariuszy policji podczas interwencji domowych lub w czasie przyjmowania zgłoszenia na komisariacie, 5 formularzy sporządzonych przez pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na ich wniosek lub na wniosek osoby zainteresowanej, 1 formularz sporządzony przez przedstawicieli Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów

⁶ Tamże

Alkoholowych oraz 1 przekazany przez służbę zdrowia. Z lat ubiegłych kontynuowanych było 14 procedur NK⁷.

W roku 2022 powołano 29 grup roboczych. Zrealizowano 5 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego oraz 183 posiedzeń Grup Roboczych. Osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy wobec których wszczęto procedurę NK w roku 2022r w 27 przypadkach byli mężczyźni, w 4 kobiety. Osoby, wobec których istnieje podejrzenie że są dotknięte przemocą w 2022 r., to 37 kobiet i 10 mężczyzn, w tym 16-ro dzieci. W 35 przypadkach po dokładnej analizie sytuacji rodziny członkowie Miejskiego Zespołu zdecydowali o zamknięciu procedury „Niebieskiej Karty” z uwagi na brak zasadności podejmowania dalszych działań lub po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy⁸.

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych starają się monitorować środowiska szczególnie zagrożone i podejmować działania prewencyjne. Według spostrzeżeń Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego w 2022 r. odnotowano nieznaczny wzrost wszczętych procedur Niebieskich Kart w stosunku do 2021 r. W procedurach wszczętych w 2021 r. osobami doświadczającymi przemocy było 10 dzieci, w 2022 r. - 16 dzieci. Wzrost liczby, dzieci które mogą doświadczać przemocy, prawdopodobnie jest skutkiem powzięcia przez MZI praktyki rozszerzania procedury NK na małoletnich doświadczających przemocy pośrednio jako uwikłani w trudną sytuację rodzinną. Niezmiennie problemy w rodzinach zagrożonych zjawiskiem przemocy są skutkiem konfliktów małżeńskich. Narastający problem związany ze wzrostem procedur, które wskazują iż dzieci są dotknięte problemem przemocy, stanowi szczególnie trudny obszar do pracy i Zespół Interdyscyplinarny prowadził zintensyfikowane działania na rzecz poprawy sytuacji dzieci poprzez rozbudowanie grup roboczych powołanych do pracy z rodziną. Procedury te są pod szczególnym nadzorem⁹.

⁷ „Sprawozdanie z oceny realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie za rok 2022”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce, Kobyłka, 2023

⁸ Tamże

⁹ Tamże

2.2. Diagnoza zjawiska przemocy domowej

W tym miejscu prezentujemy najważniejsze informacje obejmujące zasięg i charakterystykę zjawiska przemocy domowej w Kobylce. Cennym źródłem informacji są dane z badania ankietowego, przeprowadzonego na próbie 113 mieszkańców.

Wykres 4. Postrzegane problemy społeczne w Kobylce

Najważniejsze zagadnienia społeczne gminy to – w świetle uzyskanych wyników – problemy wychowawcze z młodzieżą, niski poziom partycypacji i aktywności społecznej, alkoholizm i przestępczość pospolita. W tym kontekście **występowanie przemocy domowej wskazało 6 proc. badanych**. Dodajmy, że uczestnicy pomiaru mogli zaznaczyć maksymalnie 3 najważniejsze problemy społeczne gminy, zatem powyższe odsetki nie sumują się do 100 proc.

Mimo, że w opinii ankietowanych mieszkańców przemoc domowa nie należy do najbardziej dotkliwych problemów społecznych Kobyłki, respondenci zauważają następujące przejawy tego zjawiska:

- 35 proc. uważa, że w ich środowisku występują zaniedbane dzieci (np. brudne, źle odżywione),
- 30 proc. deklaruje znajomość dzieci poniżanych, wyzywanych, wyśmiewanych lub szantażowanych przez swoich rodziców lub opiekunów,
- 28 proc. badanych zna osoby bite, szarpane, popychane przez współmałżonka lub partnera,
- 26 proc. dostrzega dzieci bite, szarpane, popychane przez rodziców lub opiekunów w swoim środowisku,
- 24 proc. zna osoby starsze, niewłaściwie traktowane przez współdomowników,
- 16 proc. deklaruje znajomość ofiar przemocy ekonomicznej (odbierania pieniędzy, szantażowania pieniędzmi itp.),
- 7 proc. kojarzy osoby zmuszane przez współmałżonka lub partnera do nieakceptowanych zachowań seksualnych.

Uczestnicy badania silnie podzielają przekonania o potrzebie podejmowania interwencji w przypadku występowania przemocy domowej. W ich ocenie interweniować powinna przede wszystkim policja (66 proc.), każdy, kto dowie się o takich przypadkach (63 proc.), placówki oświatowe, jak szkoły lub przedszkola (58 proc.), znajomi lub przyjaciele (52 proc.), instytucje pomocy społecznej (49 proc.), sąsiedzi (46 proc.), inni członkowie rodziny (43 proc.), jak również przedstawiciele organizacji społecznych (36 proc.).

Tabela 5. Podzielanie stereotypów na temat przemocy domowej

	Nadużywanie alkoholu jest główną przyczyną przemocy domowej	Przemoc występuje głównie w rodzinach doświadczających problemów społecznych	Lepiej nie wtrącać się w sprawy związane z przemocą domową, bo można jeszcze bardziej zaszkodzić osobie pokrzywdzonej	Lepiej nie wtrącać się w sprawy związane z przemocą domową, bo potem można mieć kłopoty	Przemoc domowa jest wyolbrzymianym zjawiskiem, gdyż w rzeczywistości występuje rzadko	Ofiary często są współodpowiedzialne za przemoc domową	Są sytuacje, w których przemoc domowa jest usprawiedliwiona
zdecydowanie się zgadzam (5)	11	4	1	2	2	2	3
raczej się zgadzam (4)	15	8	7	5	3	5	1
częściowo się zgadzam, częściowo się nie zgadzam (3)	23	14	11	11	7	4	3
raczej się nie zgadzam (2)	21	17	12	12	21	19	10
zdecydowanie się nie zgadzam (1)	26	48	64	66	55	62	80
nie wiem, trudno powiedzieć	4	10	6	4	12	8	4
ZGADZAM SIĘ (4+5)	26	12	8	7	4	7	4
NIE ZGADZAM SIĘ (1+2)	47	65	75	79	76	81	89
Średnia w skali 1-5	2,62	1,92	1,61	1,59	1,58	1,54	1,3

Respondentom zaprezentowano zestaw stwierdzeń zawierających stereotypowe przekonania dotyczące zjawiska przemocy domowej. Anketowani mogli zgodzić się lub nie zgodzić z ich treścią, wykorzystując skalę pięciostopniową (od „zdecydowanie się zgadzam” – 5 do „zdecydowanie się nie zgadzam” – 1). Powyżej zaprezentowany został poziom akceptacji treści poszczególnych przekonań.

Najczęściej podzielany jest pogląd, że nadużywanie alkoholu jest wiodącą przyczyną przemocy domowej – przeszło 1/4 uczestników badania akceptuje tę fałszywą, stereotypową tezę. 12 proc. sądzi, że przemoc występuje głównie w rodzinach

doświadczających negatywnych zjawisk społecznych. Z treścią pozostałych stwierdzeń zgadza się 4-8 proc. uczestników badania, natomiast odmienną opinię na ten temat wyraża 75-89 proc. ankietowanych. Warto zaznaczyć, że w najmniejszym stopniu akceptowane jest przekonanie, że zachowania będące przejawami przemocy domowej w pewnych sytuacjach, czy okolicznościach mogą być usprawiedliwione.

Tabela 6. Doznawanie i stosowanie różnych rodzajów przemocy domowej

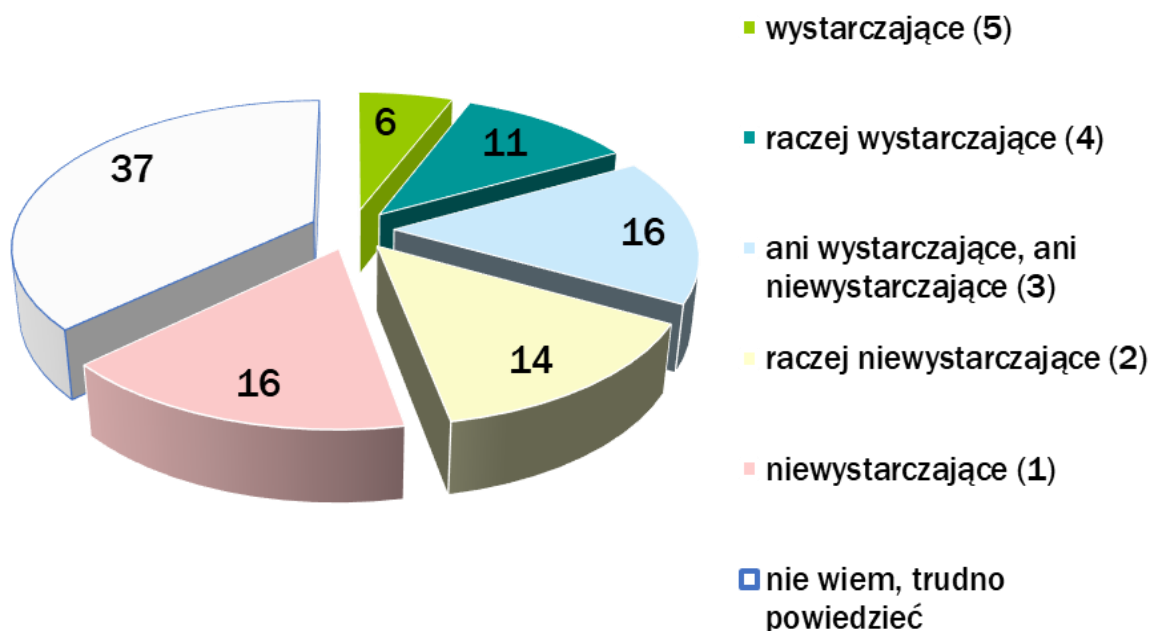
RODZAJ ZACHOWANIA	doświadczenie	stosowanie
wyzwiska, używanie wulgaryzmów	32%	23%
poniżanie, upokarzanie	26%	15%
popychanie, szarpanie	22%	14%
groźby, szantażowanie	18%	9%
bicie	13%	9%
odbieranie pieniędzy, korzystanie pieniędzy/własności wbrew woli	12%	6%
ograniczanie dostępu do wspólnych pieniędzy/konta/dóbr	12%	4%
policzkowanie	11%	7%
sprzedawanie wspólnej własności bez porozumienia	8%	4%
szantażowanie pieniędzmi	8%	4%
zaciąganie pożyczek/kredytów bez porozumienia	6%	4%

6-32 proc. badanych doznało przynajmniej jednego z wymienionych zachowań, zakwalifikowanych jako przejawy przemocy domowej. Na dwóch pierwszych (oraz na czwartym) miejscach znalazły się zachowania, które można zaliczyć do przykładów przemocy psychicznej. Nieco rzadziej ankietowani deklarują doświadczenia związane z byciem ofiarą przemocy fizycznej. Najmniej rozpowszechnione są natomiast różne przejawy przemocy ekonomicznej. Dość istotnym elementem pomiaru jest również częstość występowania tych zachowań, która jest zróżnicowana, w zależności od konkretnego przejawu przemocy. W kilku przypadkach można powiedzieć, że tego rodzaju doświadczenia mają charakter incydentalny, jednostkowy, natomiast w odniesieniu do niektórych przykładów zachowań przemocowych powyższa teza z pewnością nie byłaby uprawniona.

4-23 proc. badanych stosowało różne zachowania, zakwalifikowane jako przejawy różnych form przemocy domowej. Hierarchia występowania różnych rodzajów przemocy jest dość zbliżona, zarówno z perspektywy osób doznających, jak i stosujących przemoc. Wyraźnie widać, że respondenci przywołują najwięcej doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy psychicznej, następnie – podejmowaniem zachowań zaliczanych do

przemocy fizycznej i – wreszcie – przejawami przemocy ekonomicznej. Biorąc pod uwagę częstość występowania analizowanych przejawów przemocy można stwierdzić, że najczęściej przybierają one formę jednorazowych, niepowtarzających się incydentów.

Wykres 7. Ocena możliwości uzyskania pomocy przez osoby doznające przemocy domowej

30 proc. negatywnie ocenia możliwości uzyskania pomocy przez osoby doznające przemocy domowej w Kobyłce, natomiast odmienną opinię wyraża 17 proc. uczestników pomiaru. Średnia w skali 1-5 wynosi 2,63, co należy interpretować jako ocenę ułożoną między neutralną lub ambiwalentną a umiarkowanie negatywną kategorią odpowiedzi. Na uwagę zasługuje również wysoki odsetek odpowiedzi „ucieczkowych” (typu „nie wiem, trudno powiedzieć”).

W ramach ww. pomiarów zebrane zostały informacje na temat rozpowszechnienia stosowania substancji psychoaktywnych. Najważniejsze informacje prezentujemy poniżej:

- 46 proc. badanych paliło papierosy, 17 proc. – w okresie ostatniego miesiąca od daty realizacji pomiaru.

- W grupie osób, które paliły w okresie ostatniego miesiąca: 27 proc. paliło mniej niż 1 papierosa dziennie, 42 proc. – 1-5 papierosów dziennie, 5 proc. – 6-10 papierosów dziennie, a 26 proc. – 11 lub więcej papierosów dziennie.
- 26 proc. badanych używało e-papierosów (papierosów elektronicznych).
- 86 proc. respondentów posiada doświadczenie używania alkoholu, najczęściej wymieniano w tym kontekście: wino – 77 proc., wódkę – 61 proc., piwo – 60 proc. oraz „inny napój alkoholowy” – 24 proc.
- Deklarowany, średni wiek inicjacji alkoholowej przekracza 18 lat, jednak 38 proc. ankietowanych przyznało się do używania alkoholu przed osiągnięciem pełnoletności.
- Alkohol najczęściej spożywano: w domu lub mieszkaniu – 85 proc., w lokalu lub pubie – 70 proc. oraz w plenerze – ponad połowa badanych. 11 proc. przyznało się do używania alkoholu w pracy, natomiast 5 proc. – w szkole lub na uczelni.
- Osobami towarzyszącymi podczas spożywania alkoholu są: znajomi i przyjaciele – 94 proc., członkowie najbliższej rodziny – 66 proc., jak również członkowie dalszej rodziny – 49 proc. Z kolei 12 proc. deklaruje, że zdarzyło im się pić alkohol samotnie, zaś 7 proc. używało alkoholu w towarzystwie nieznajomych, co również jest niepokojącym zjawiskiem.
- 27 proc. badanych ma doświadczenie używania przynajmniej jednej z wymienionych substancji. Najczęściej stosowano marihuanę – 19 proc., leki uspokajające lub nasenne – 11 proc., haszysz – 3 proc., kokainę – 3 proc, tzw. dopalacze – 2 proc. oraz grzyby halucynogenne – 2 proc.
- 27 proc. uczestników pomiaru sądzi, że ewentualne zdobycie narkotyków byłoby dla nich łatwe, natomiast tego rodzaju przekonania nie podziela 19 proc. ankietowanych,
- Narkomanów postrzega się przede wszystkim jako: ludzi chorych – 88 proc., nieszczęśliwych – 56 proc., osoby, którym nie powiodło się w życiu – 37 proc. oraz osoby mające zły wpływ na innych – 33 proc.
- W opinii badanych narkomanów trzeba leczyć – 94 proc., jak również otoczyć opieką, udzielać im pomocy – 53 proc.

W tym miejscu warto również przytoczyć kluczowe rezultaty badania jakościowego z lokalnymi profesjonalistami, działającymi w obszarze przemocy domowej. Podczas zrealizowanych warsztatów zwracano uwagę m.in. na istotne okoliczności występowania przemocy, które zostały przedstawione na poniższej ilustracji.

Ilustracja 8. Okoliczności występowania przemocy domowej w Kobylce

KTO?	GDZIE?
✓ Niski lub wysoki status materialny („skrajności...”) ✓ Niski poziom świadomości społecznej problemu przemocy ✓ Presja, wysokie oczekiwania (w rodzinach o wysokim statusie społecznym) ✓ Niewydolność rodziny ✓ Brak umiejętności zarządzania budżetem ✓ Zaniedbanie (np. ogólny stan zdrowia, stan uzębienia...) ✓ Młode matki, które używają alkoholu („brak edukacji...”)	✓ Osiedla zamknięte, nowe osiedla deweloperskie (najtrudniejsza identyfikacja problemu) ✓ Pozostałe środowiska w mieście „są okiełzane”, tj. rozpoznane przez lokalne instytucje działające w obszarze polityki społecznej

Podczas spotkań grupowych z lokalnymi specjalistami poruszane były również następujące zagadnienia:

- w ocenie ekspertów najczęściej występuje przemoc psychiczna („emocjonalna...”) oraz ekonomiczna,
- wbrew stereotypom, zjawisko przemocy występuje na nowych osiedlach deweloperskich (a nie tylko w środowiskach tradycyjnie kojarzonych z występowaniem negatywnych zjawisk społecznych),
- okolicznością towarzyszącą często są konflikty „okołorozwodowe”,
- instytucjonalny system wsparcia jest niewystarczający, ponieważ tylko jedna instytucja w powiecie wołomińskim pracuje z osobami stosującymi przemoc (Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zielonce),

- ważnym wyzwaniem jest implementacja nowej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z roku 2023 („jak monitorować sytuację osób doznających i stosujących przemoc w świetle nowej ustawy...”),
- lokalni specjaliści odnotowują wzrost liczby procedur Niebieskie Karty, co – w ich opinii – wiąże się ze zmianą definicji prawnej (w związku ze zmianami prawnymi), ale również wzrostem poziomu świadomości i wrażliwości społecznej na zjawisko przemocy domowej.

W ramach procesu diagnozy przeprowadzona została również seria Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych z przedstawicielami kluczowych instytucji lokalnych, jak np. Ośrodek Pomocy Społecznej, czy Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej. Najważniejsze ustalenia z tej części badania są następujące:

- Odwrotnie niż mieszkańcy w badaniu ankietowym, większość badanych ekspertów uważa, że przemoc jest poważnym problemem społecznym w mieście (na tle innych zjawisk społecznych).
- W Kobyłce występują wszystkie rodzaje przemocy, jednak w ostatnich latach zdecydowanie rośnie skala przemocy psychicznej oraz ekonomicznej („widzę duży wzrost przemocy w Kobyłce, ale takiej przemocy niestandardowej, psychicznej, ekonomicznej, a wśród dzieci przemoc rówieśniczą, hejt w internecie...”, „nie jest to tylko przemoc fizyczna, a są to szantaże, wyzwiska, poniżanie, ograniczanie dostępu, odrzucanie, przemoc psychiczna i ekonomiczna...”).
- Część rozmówców zwraca uwagę na wzrost poziomu wiedzy i społecznej wrażliwości na występowanie przemocy („wydaje mi się, że rośnie u nas świadomość społeczna i to, co kiedyś nie nazwalibyśmy przemocą, teraz jesteśmy w stanie tak nazwać i dlatego też wzrost jest tak zauważalny...”).
- Do przyczyn i okoliczności występowania przemocy badani eksperci zaliczają: trudne sytuacje życiowe (np. o podłożu materialnym), konflikty i trudności w relacjach międzyludzkich, w tym w związkach („konflikty małżeńskie, rozbieżność zdań w wychowaniu dzieci, wysokie oczekiwania w stosunku do partnerów, (...) ludzie nie rozmawiają ze sobą, a mają wysokie oczekiwanie, trudna sytuacja finansowa, często

to osoby z wysokimi kredytami mieszkaniowymi, (...) występują uzależnienia od alkoholu lub hazardu, ludzie nie radzą sobie z emocjami...”, „dysproporcja oczekiwań w związku, czasem partner nie wytrzymuje tego, że partnerka po urodzeniu dziecka wraca na rynek pracy i pojawiają się problemy podziału obowiązków, większej przestrzeni...”).

- Jednym ze współwystępujących czynników jest uzależnienie od alkoholu, jednak miejscowi specjaliści podkreślają, że – wbrew rozpowszechnionym stereotypom – alkohol nie jest główną przyczyną przemocy domowej („To tylko stereotyp. To są rzeczy powiązane, one występują równocześnie, alkohol jest jednym z czynników, ponieważ alkohol wpływa destrukcyjnie na wszystko, na relacje z domownikami, z rodziną, destrukcyjnie wpływa na zdrowie, na pracę, na relacje społeczne. Alkohol współwystępuje z przemocą i jest to jeden z problemów społecznych, który występuje, jednak przemoc jest zjawiskiem wielowymiarowym i wpływ na nią mają również inne czynniki, jak chociażby ubóstwo...”, „przemoc jest skorelowana z alkoholem, ale nie w 100 proc. Często, szczególnie w męskiej części, najpierw są kłótnie i nieporozumienia z żoną, a dopiero później wszedł alkohol jako odskocznia od jakiejś sytuacji. Oczywiście zdarzają się sytuacje, że alkohol jest przyczynkiem sytuacji przemocowej, ale nie w 100 proc. Model przemocy zmienia się bardzo, przemoc związana z alkoholem to ok. 50 proc. przypadków...”).
- W ocenie ekspertów przemoc najczęściej występuje wśród osób relatywnie młodych małżeństw lub związków nieformalnych oraz wśród nowych mieszkańców Kobyłki („na pewno zdecydowanie więcej przemocy jest wśród młodych, napływowych małżeństw lub związków partnerskich...”, „przez długi czas byłam zwolennikiem teorii, że w części Kobyłki po stronie torów kolejowych, gdzie jest dzielnica Piotrówek, to tam jest przemoc związana z alkoholem i niewydolnością wychowawczą, natomiast druga strona – Stefanówka, tam jest bieda, bieda i jeszcze raz bieda i w tym wszystkim alkohol. Jeszcze 5 lat temu ten podział był bardzo wyraźny. Obecnie bardzo trudno określić, jak to się rozkłada po poszczególnych częściach Kobyłki. Uważam, że obecnie największym wyzwaniem są osiedla zamknięte, które powstają w każdej części. My o starych mieszkańcach wiemy dużo

i ci mieszkańcy do nas sami przychodzą, często mówiąc, że u kogoś się coś zadziało, oni mają świadomość dotyczącą wsparcia, zwłaszcza jak są dzieci w rodzinie, natomiast w ogóle nie wiemy, co się dzieje na zamkniętych osiedlach. Zauważamy tam też problem z alkoholem, zwłaszcza wśród młodych matek, które żyją na kredycie, rodzinę mają daleko, nie mają nikogo bliskiego wokół, mąż idzie do pracy na 12-14 godzin i one dzień zaczynają od przysłowiowego winka, na rozluźnienie...”, „w małżeństwach, które sprowadzają się do Kobyłki, mieszkania są na duże kredyty, te małżeństwa nie mają tutaj bliskich osób. Rodziny nie radzą sobie z obowiązkami, nie mając wsparcia od bliskich, mieszkają w mieszkaniach deweloperskich, na osiedlach zamkniętych, spowodowane to może być pędem do wysokiego standardu życia...”).

- Statystycznie częściej przemocy doznają kobiety, chociaż zwiększa się liczba mężczyzn o tego rodzaju doświadczeniach. Bardzo często „biernymi odbiorcami” przemocy są dzieci („kobiety są częstszymi ofiarami i dzieci, które może nie są bezpośrednimi ofiarami przemocy, ale przebywają w domu, gdzie ta przemoc jest. To są młodzi ludzie, 30-40-latkowie, którzy żyją w tym pędzie, są dobrze sytuowani, pracują ponad normę, biorą kolejne kredyty i muszą to gdzieś odreagować. (...) To są rodzice małych dzieci, które nie wiedzą, jak spędzać czas ze swoim dzieckiem i przychodzą po to, żeby się zapytać, jak się mogą bawić, w jaki sposób spędzić dzień z dzieckiem...”, „osoby normalnie funkcjonujące zawodowo, dużo jest przemocy wobec młodzieży i dzieci i są osoby na wysokich stanowiskach, ale także kompletnie niewydolne...”).
- Osobami stosującymi przemoc częściej są mężczyźni w porównaniu z kobietami („częściej mężczyźni niż kobiety, to nie są osoby z podstawowym wykształceniem i klienci pomocy społecznej, to są osoby ze średnim i wyższym wykształceniem, pracujące zawodowo, w 95 proc. to nie są to klienci OPS-u...”, „rodzice dzieci i młodzieży, nie są chętni do terapii rodzinnych, dzieci zostają z tym same...”).
- Funkcjonowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy postrzegane jest umiarkowanie pozytywnie, choć respondenci dostrzegają pewne mankamenty, jak np. zbyt małą liczbę specjalistów i punktów specjalistycznych („na terenie Kobyłki

ciągle jest zbyt mało specjalistów, punktów specjalistycznych dla osób doświadczających przemocy, mam na myśli głównie terapeutów rodziny, małżeńskich. (...) Głównym powodem przemocy są konflikty, dlatego, jeśli udałoby się na wczesnym etapie te konflikty rozładowywać, przypadków przemocy byłoby zdecydowanie mniej, do tego potrzebne jest jednak, aby zdecydowanie więcej specjalistów przyjmowało u nas na terenie Kobylki, nowelizacja ułatwiła pewne rzeczy, ale nie rozwiązała wszystkich problemów, ponieważ np. obowiązkowe zajęcia dla sprawców są obłożone i aby z nich skorzystać trzeba długo czekać, są niesamowite kolejki, ośrodków, które realizują te programy jest mało, zatem dostępność jeszcze nie nadążyła za nowelizacją ustawy i potrzebami...”, „system działa coraz lepiej, ale brakuje nam narzędzi. Ostatnia zmiana ustawy, nie wiem czy to pójdzie w dobrym kierunku. Na terenie powiatu wołomińskiego mamy tylko jedno miejsce, do którego możemy wysyłać sprawców przemocy na zajęcia kompensacyjne. Tam jest bardzo duża kolejka oczekujących, a założenie jest takie, że każda osoba, wobec, której jest założona Niebieska Karta, musi takie zajęcia przejść obowiązkowo. My zostaniemy zablokowani totalnie, nie będziemy mieli możliwości podejmowania działań, dopóki oni nie skończą tego warsztatu, kursu, nie ma narzędzi do działania. Poza tym braki kadrowe w policji, w Kobylce mamy jednego asystenta rodziny na 30 tys. mieszkańców...”, „bardzo dużą bolączką jest nadmierne obciążenie dzielnicowych, mamy na terenie Kobylki tylko dwóch dzielnicowych i oni nie są w stanie zagłębić się w pomoc rodzinie, która jest dotknięta przemocą, tych dzielnicowych powinno być zdecydowanie więcej...”, „zwiększyć ilość dostępnych specjalistów, (...) chciałbym, aby w Kobylce był dostępny psychiatra, ponieważ coraz częściej są sytuacje, że pewne problemy wymagałyby wsparcia farmakologicznego...”, „uważam, że (...) mamy grono specjalistów z różnych dziedzin, które uzupełniają się nawzajem, tylko musimy zwiększyć liczbę zespołów i specjalistów i wtedy będziemy w czołówce, jeśli chodzi o działania na rzecz przeciwdziałania przemocy...”).

- Niezmiernie ważną kwestią jest edukacja i oddziaływanie na zmianę sposobu myślenia o zjawisku przemocy, a także zapewnienie mieszkańcom dostępu do

informacji o lokalnej ofercie pomocowej („należałoby postawić na szeroko rozumianą edukację społeczną, bo wiele z tych osób nie do końca wie, z czym się wiąże procedura Niebieskie Karty, zdarza się, że jest ona zakładana, żeby postraszyć męża...”, „nie wiem, czy mieszkańcy Kobyłki widzą, że jest takie coś, jak Zespół Interdyscyplinarny, na pewno są braki edukacyjno-informacyjne...”, „edukacja, szkoły, konferencje, nawet edukacja przedszkolna, edukacja seniorów, żeby mówić dzieciom, jakie mają prawa, wczesna profilaktyka, szeroki dostęp do psychologów, pedagogów, również edukacja policji, edukacja osób, które pracują z dziećmi...”, „żeby była większa oferta np. warsztatów wychowawczych, konsultacje dla rodziców, w Kobyłce brakuje integracji społecznej, praca nad integracją społeczną byłaby wskazana również w kontekście przeciwdziałania przemocy, mieszkańcy wtedy przestają być tacy anonimowi, więcej rozmawiają, spotykają się...”, „należy kłaść duży nacisk na profilaktykę, na warsztaty umiejętności radzenia sobie ze złością i z emocjami w ogóle, bardzo często problem jest w tym, że ludzie nie potrafią rozwiązywać konfliktów i nie potrafią kontrolować swoich emocji, nie ma złych emocji, natomiast są emocje, które bardziej ingerują w niezależność i strefę drugiego człowieka i jeżeli dana osoba nie potrafi poradzić sobie sama, to zaczyna przerzucać je na drugą osobę i jak ta sytuacja ewoluuje, to dochodzi do sytuacji przemocowych...”, „uświadamiać, uświadamiać i upowszechniać ludziom ten problem, wsłuchiwać się w głos dzieci - to bardzo ważne...”).

2.3. Lokalny system wsparcia

Niniejszy rozdział zawiera najważniejsze informacje na temat systemu przeciwdziałania przemocy domowej w Kobyłce. Najważniejszą jednostką w tym obszarze jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce (dalej: OPS). Celem działalności OPS w Kobyłce jest pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby, możliwości i uprawnienia. Ośrodek wspiera osoby i rodziny oraz umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadania te są realizowane w następujących formach:

- zasiłki pieniężne na bieżące potrzeby, zakup opału, odzieży, leków, art. szkolnych dla dzieci, zmniejszenie opłat mieszkaniowych,
- finansowanie posiłków w szkołach dla dzieci oraz osób dorosłych, które własnym staraniem nie są w stanie zapewnić gorącego posiłku,
- usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych, długotrwale i przewlekle chorych,
- kierowanie do domów pomocy społecznej,
- sprawienie pogrzebu osobom samotnym,
- wszelka pomoc o charakterze niematerialnym, doradztwo, poradnictwo, działania mające na celu zapobieganiu dysfunkcjom osób i rodzin,
- współpraca z instytucjami i organizacjami gminnymi i powiatowymi działającymi na rzecz mieszkańców¹⁰.

W skład Ośrodka wchodzi: dział pomocy środowiskowej, sekcja świadczeń rodzinnych, dział administracyjno-biurowy, stanowisko ds. kadrowo-płacowych, sprawozdawczości merytoryczno-finansowej oraz nadzoru nad obsługą informatyczną, stanowisko finansowo-księgowe¹¹.

Na terenie Kobyłki od wielu lat podejmowane są działania mające na celu pomoc rodzinom dotkniętym przemocą oraz zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej. Narzędziem umożliwiającym realizację ww. zadań w poprzednich latach był „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2020-2023”. Cele tego programu zakładały interdyscyplinarną strategię działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy przez podmioty wchodzące w skład Zespołu Interdyscyplinarnego oraz instytucje i organizacje upoważnione do podejmowania działań w tym zakresie istniejące na terenie Kobyłki¹².

Realizatorami ww. programu były następujące podmioty: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kobyłce, policja, placówki ochrony zdrowia, przedstawiciele oświaty, sądownictwa, jak również organizacje pozarządowe. Od maja 2022 r. w Kobyłce działa Punkt

¹⁰ Strona internetowa OPS w Kobyłce

¹¹ Tamże

¹² „Sprawozdanie z oceny realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie za rok 2022”, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce, Kobyłka, 2023

Przeciwdziałania Przemocy w Kobyłce, prowadzony przez Stowarzyszenie Qźnia, finansowany ze środków Miasta. Punkt ten świadczy specjalistyczną pomoc terapeutyczną, pedagogiczną, psychologiczną, prawną oraz konsultacje ds. pracy z rodziną¹³.

Przemoc domowa jest zjawiskiem stanowiącym zagrożenie dla wszystkich uwikłanych w nią osób tj. dotkniętych przemocą, świadków i osób stosujących przemoc. Skutki jej są długotrwałe i wpływają destrukcyjnie na codzienne funkcjonowanie osób, których dotyczy. Przemoc to zjawisko złożone, dotyczące całej rodziny oraz najbliższego otoczenia, a więc osób dorosłych, dzieci, starszych, czy niepełnosprawnych. Sytuacja tych osób jest zróżnicowana, zatem potrzebują one podjęcia działań „szytych na miarę”. W przypadku występowania przemocy, na ogół potrzebne są działania kompleksowe, prowadzone przez różne służby oraz łączenie działań z różnych perspektyw: prawnej, socjalnej, psychologicznej oraz medycznej¹⁴.

Zgodnie z obowiązującym prawem Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do zapewnienia obsługi organizacyjno-technicznej Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (w poprzednich latach OPS zajmował się prowadzeniem dokumentacji, prawidłowym jej przechowywaniem, tj. RODO, przygotowywaniem wszelkiej korespondencji). Na mocy zarządzenia Burmistrza Miasta Kobyłka nr 264/2019 z dnia 18 października 2019 r. funkcjonuje Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej (dawniej: ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie), od tego czasu Przewodniczącą MZI jest specjalistka pracy socjalnej Kamila Siemiątkowska, a sekretarzem - Żaneta Rechnio. Na czas nieobecności w pracy Przewodniczącej prace MZI koordynuje Marta Głębicka. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele pomocy społecznej, oświaty, policji, ochrony zdrowia, sądownictwa oraz organizacji pozarządowych¹⁵.

Każda z jednostek współpracująca z Zespołem Interdyscyplinarnym tj. Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komisariat Policji, czy szkoły realizowały założenia ww. programu przeciwdziałania przemocy podczas wykonywania swoich codziennych zadań. Warunkiem osiągnięcia celów ww. programu była

¹³ Tamże

¹⁴ Tamże

¹⁵ Tamże

kooperacja wielu podmiotów. Długoletnia współpraca wszystkich jednostek z terenu Miasta Kobylka zaowocowała szczególnym uwrażliwieniem, zaangażowaniem i przygotowaniem do pracy z osobami doznającymi i stosującymi przemoc. Lokalni profesjonaliści doskonalą swoje kompetencje poprzez szkolenia, konferencje, kursy oraz wymianę doświadczeń i stosowanie „dobrych praktyk”. Wzajemna, ścisła wymiana informacji, wspólne działania w sytuacjach nagłych i wymagających zabezpieczenia mieszkańców pozwalają na prawidłową i kompleksową pomoc, mającą na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom niedoświadczającym przemocy i skuteczne niwelowanie skali tego zjawiska¹⁶.

Wychodząc naprzeciw problemom związanym z codziennym funkcjonowaniem w rodzinie oraz grupach rówieśniczych Miejski Zespół Interdyscyplinarny i Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w dniu 03.11.2022 r. zorganizowały spotkanie poświęcone przeciwdziałaniu przemocy ze znaną sędzią Anną Marią Wesołowską. Zaproszono przedstawicieli Urzędu Miasta, Rady Miasta, oświaty, kuratorów, policji, Ośrodka Pomocy Społecznej, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców Kobylki. Spotkanie cieszyło się dużym zainteresowaniem, a omawiane zagadnienia wpisały się w cele ww. programu przeciwdziałania przemocy w zakresie podnoszenia świadomości społecznej i kompetencji służb bezpośrednio i pośrednio pracujących z rodzinami oraz podejmowania działań profilaktycznych. Spotkanie było kontynuowane poprzez cykl prelekcji p. sędzi Anny Marii Wesołowskiej dla dzieci i młodzieży szkolnej w Kobylce, zrealizowany w roku 2023.

Ważną instytucją działającą w powiecie wołomińskim jest Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zielonce (dalej: POIK), który, zgodnie z uchwałą Rady Powiatu Wołomińskiego nr XXXVII-360/2021 z dnia 30 września 2021 roku, od 1 stycznia 2022 roku został połączony z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, stając się komórką organizacyjną PCPR. Ośrodek oferuje następujące usługi dla mieszkańców powiatu:

- poradnictwo psychologiczne,
- psychoterapię,

¹⁶ Tamże

- poradnictwo seksuologiczne,
- konsultacje dla par,
- poradnictwo socjalne,
- poradnictwo prawne,
- konsultacje pedagogiczne,
- udział w grupie wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy,
- schronienie w hostelu ośrodka.

II. Część strategiczno-operacyjna

3. Analiza strategiczna

Niezmienne istotnym elementem niniejszego opracowania jest analiza strategiczna. Na podstawie danych opublikowanych w poprzednich rozdziałach przygotowana została synteza powyższych informacji. Poniżej prezentujemy najważniejsze ustalenia z diagnostycznej części dokumentu:

- Na podstawie wyników badań ankietowych można sformułować wniosek, że przemoc domowa nie należy do najbardziej rozpowszechnionych problemów społecznych gminy. Tego rodzaju przekonania nie podzielają jednak lokalni specjaliści, którzy podkreślają wagę tego zagadnienia i – co za tym idzie – potrzebę kontynuacji oraz wzmocnienia dotychczasowych działań w obszarze wsparcia.
- Dane statystyczne miejscowych instytucji działających w ramach owego systemu wskazują na stabilny zasięg zjawiska przemocy domowej (w ujęciu ilościowym).
- Miejscowi eksperci zwracają uwagę na postępującą zmianę charakteru ww. zjawiska (wzrost udziału przemocy psychicznej, występowanie zjawiska wśród osób zaliczanych do klasy średniej i wyższej, np. na nowych osiedlach deweloperskich).
- Lokalny system wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej jest rozbudowany. Osoby doznające przemocy mogą liczyć na rozbudowaną ofertę w obszarze wsparcia.
- Mimo pozytywnej oceny jego funkcjonowania, wzmocnienia wymagają niektóre elementy owego systemu.

W ramach Programu ustala się następujące cele operacyjne i przyporządkowane do nich działania:

- Cel operacyjny 1: Profilaktyka i edukacja społeczna,
- Cel operacyjny 2: Działania skierowane do osób doznających przemocy domowej,
- Cel operacyjny 3: Działania skierowane do osób stosujących przemoc domową,
- Cel operacyjny 4: Wzmocnienie lokalnego systemu wsparcia.

Tabela 9. Cel operacyjny nr 1 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 1: PROFILAKTYKA I EDUKACJA SPOŁECZNA		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
• Prowadzenie działań profilaktycznych, skierowanych do różnych środowisk, w tym zajęć edukacyjnych, warsztatów, wydarzeń środowiskowych (w tym środowisk szkolnych, rad pedagogicznych, młodzieży, rodzin z dziećmi, instytucji i pracowników ochrony zdrowia, służb mundurowych itp.), w tym działań skierowanych przeciwdziałanie przemocy wobec seniorów • Monitorowanie zjawiska przemocy domowej i tworzenie systemu gromadzenia wiedzy w tym obszarze problemowym • Upowszechnianie wiedzy na temat zjawiska przemocy, m.in. poprzez publikacje w mediach lokalnych	• liczba działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej • liczba uczestników działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej • liczba działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej wobec seniorów • liczba uczestników działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej wobec seniorów • liczba rocznych sprawozdań z realizacji programu • liczba badań zjawiska przemocy domowej • liczba ewaluacji działań prowadzonych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej • liczba publikacji w mediach lokalnych na temat zjawiska przemocy domowej	OPS, UM Kobylka, inne lokalne instytucje i organizacje

Tabela 10. Cel operacyjny nr 2 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 2: DZIAŁANIA SKIEROWANE DO OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
• Prowadzenie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej (ZI) • Realizacja procedury „Niebieskie Karty” • Podejmowanie interwencji w sytuacjach występowania przemocy domowej (przez różne instytucje i organizacje) • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych dla osób doznających przemocy domowej • Prowadzenie Punktu Przeciwdziałania Przemocy • Prowadzenie grupy wsparcia (samopomocowej) dla osób doznających przemocy domowej • Udzielanie pomocy psychologicznej dzieciom doznającym przemocy domowej • Współpraca z placówkami świadczącymi specjalistyczne usługi dla osób doznających przemocy domowej	• liczba spotkań ZI • liczba grup diagnostyczno-pomocowych, powołanych w ramach ZI • liczba osób doznających przemocy domowej, wskazanych w „Niebieskiej Karcie-A” (w tym z podziałem na płeć i wiek) • liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z powodu ustania przemocy domowej • liczba rodzin, w których monitorowano sytuację po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty” • liczba interwencji w sytuacjach występowania przemocy domowej • liczba udzielonych porad prawnych • liczba odbiorców porad prawnych • liczba odbiorców usług Punktu Przeciwdziałania Przemocy • liczba grup wsparcia dla osób doznających przemocy domowej • liczba uczestników grup wsparcia dla osób doznających przemocy domowej • liczba dzieci objętych pomocą psychologiczną • liczba osób skierowanych do ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej	OPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej, UM Kobylka, inne lokalne instytucje i organizacje (np. placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, policja)

Tabela 11. Cel operacyjny nr 3 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 3: DZIAŁANIA SKIEROWANE DO OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
• Prowadzenie Zespołu	• liczba osób stosujących przemoc domową, wskazanych w „Niebieskiej	OPS,

Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej (ZI) - Realizacja procedury „Niebieskie Karty” - Motywowanie osób stosujących przemoc do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych - Motywowanie osób stosujących przemoc do udziału w programach psychologiczno-terapeutycznych - Współpraca z placówkami świadczącymi specjalistyczne usługi dla osób stosujących przemoc domową	Karcie-A” (w tym z podziałem na płeć i wiek) - liczba osób stosujących przemoc domową, wskazanych w „Niebieskiej Karcie-D” (w tym z podziałem na płeć i wiek) - liczba osób, które wzięły udział w programach korekcyjno-edukacyjnych - liczba osób, które wzięły udział w programach psychologiczno-terapeutycznych	Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej, UM Kobyłka, Sąd Rejonowy w Wołominie inne lokalne instytucje i organizacje
--	---	---

Tabela 12. Cel operacyjny nr 4 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 4: WZMOCNIENIE LOKALNEGO SYSTEMU WSPARCIA		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
- Prowadzenie działań na rzecz wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej - Udział w konkursach i programach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej - Zapewnienie dostępu profesjonalistom, świadczącym usługi w ramach systemu przeciwdziałania przemocy domowej (w tym członkom Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej), do wysokiej jakości superwizji, coachingu i wsparcia psychologicznego - Zwiększenie dostępu do profesjonalnych działań z obszaru zapobiegania wypaleniu zawodowemu - Zwiększenie dostępu do profesjonalnych szkoleń i innych możliwości poszerzania wiedzy i kompetencji zawodowych (np.	- liczba działań na rzecz wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej (np. działań realizowanych w partnerstwie, w tym międzysektorowym) - liczba złożonych wniosków o dofinansowanie - kwota przyznanych środków zewnętrznych - liczba działań z obszaru superwizji, coachingu i wsparcia psychologicznego - liczba uczestników działań z obszaru superwizji, coachingu i wsparcia psychologicznego - liczba działań z obszaru zapobiegania wypaleniu zawodowemu - liczba uczestników działań z obszaru zapobiegania wypaleniu zawodowemu - liczba szkoleń i innych działań	OPS, UM Kobyłka, inne lokalne instytucje i organizacje

udziału w konferencjach naukowych).	edukacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej • liczba uczestników szkoleń i innych działań edukacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej	
-------------------------------------	--	--

4. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja „Programu”

Warunkiem sprawnej oraz efektywnej realizacji dokumentu jest opracowanie skutecznego systemu monitorowania i oceny dokumentu. Skuteczna i efektywna realizacja wszelkich polityk publicznych wymaga współpracy międzyinstytucjonalnej oraz koordynacji podejmowanych działań przy udziale mieszkańców.

Wdrażanie

Wiodącą rolę w procesie wdrażania dokumentu odgrywać będą Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobylce i Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej. Oprócz aktywnej realizacji zaplanowanych działań, OPS będzie prowadzić analizę stanu realizacji działań (m.in. poprzez wskaźniki), obserwację uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających lub mogących wpłynąć na wykonywanie poszczególnych zadań, wreszcie – aktywnie poszukiwać zewnętrznych źródeł finansowania.

Finansowanie „Programu”

Działania zaplanowane w ramach „Programu” zostaną sfinansowane głównie z budżetu Ośrodka Pomocy Społecznej, w ramach zadań własnych Kobylki oraz z funduszu profilaktyki (tzw. „korkowego”). Wydatki związane z realizacją zadań nie mogą przekroczyć kwot określonych w uchwalanej corocznie Uchwale Budżetowej Miasta Kobylka oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej Miasta Kobylka (Uchwała NR LXXII/587/2023 Rady Miasta Kobylka z dnia 18 grudnia 2023 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Kobylka na lata 2023-2041). Działania określone w niniejszym dokumencie mogą być realizowane przez różne instytucje i organizacje, współpracujące z OPS i Miastem Kobylka, dysponujące własnymi środkami budżetowymi, ujętymi

w poszczególnych planach finansowych. Środki na realizację ww. zadań mogą być również pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu Unii Europejskiej.

Monitoring

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji „Programu”, pozwalając na identyfikację ewentualnych trudności i wprowadzanie stosownych korekt. Opracowanie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych, dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a – w razie potrzeby – wprowadzenie niezbędnych aktualizacji oraz korekt. Zakres monitoringu „Programu” wyznacza struktura zaplanowanych celów i działań. Dla skutecznego prowadzenia monitoringu konieczne jest systematyczne gromadzenie i analiza danych, obejmujących określone w dokumencie wskaźniki. Stworzenie kompleksowego zbioru (bazy) danych zapewni przepływ informacji między wszystkimi osobami i podmiotami, zaangażowanymi we wdrażanie „Programu”.

Podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie danych na potrzeby monitoringu „Programu” będzie – jako właściwa jednostka organizacyjna pomocy społecznej - Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobylce. Wspomniane dane na temat stopnia realizacji wskaźników będą zbierane w cyklach rocznych, w formie okresowych sprawozdań. Zakłada się, że w kolejnych sprawozdaniach prezentowane będą dane skumulowane, licząc od początku realizacji „Programu”.

Ewaluacja

Celem ewaluacji jest dostarczenie nie tylko bieżących informacji na temat stanu realizacji „Programu”, lecz przede wszystkim ocena rzeczywistych efektów podejmowanych działań. Badania ewaluacyjne prowadzone będą po jego zakończeniu (ewaluacja ex-post). Wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych korekt w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Zaplanowano partycypacyjny model ewaluacji, polegający na włączeniu przedstawicieli różnych środowisk, grup społecznych i sektorów: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, lokalnych liderów,

reprezentantów grup nieformalnych, czy wreszcie niezaangażowanych społecznie mieszkańców Kobyłki.

Ewaluacja będzie wykonywana z wykorzystaniem różnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Przedsięwzięcia te realizowane będą w sposób etapowy. Do przeprowadzenia ewaluacji niezbędne są takie informacje, jak np.: dane statystyczne (w tym zbieranie w formie rocznych sprawozdań) oraz informacje z badań społecznych.